
Péče o lokalitu Chvojnov

Vojtěch Kodet, Dana Kodetová, Martin Slepica

2021

Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině

Hybrálecká 13, 586 01 Jihlava, IČO 75107988

www.prirodavysociny.cz

Péče o lokalitu Chvojnov

Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D., Ing. Dana Kodetová & Bc. Martin Slepica

2021

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Metodika.....	5
3. Výsledky.....	6
4. Zhodnocení přínosu projektu.....	14

Tento projekt (č. 142153) byl v roce 2021 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a státním podnikem Lesy České republiky. Děkujeme.

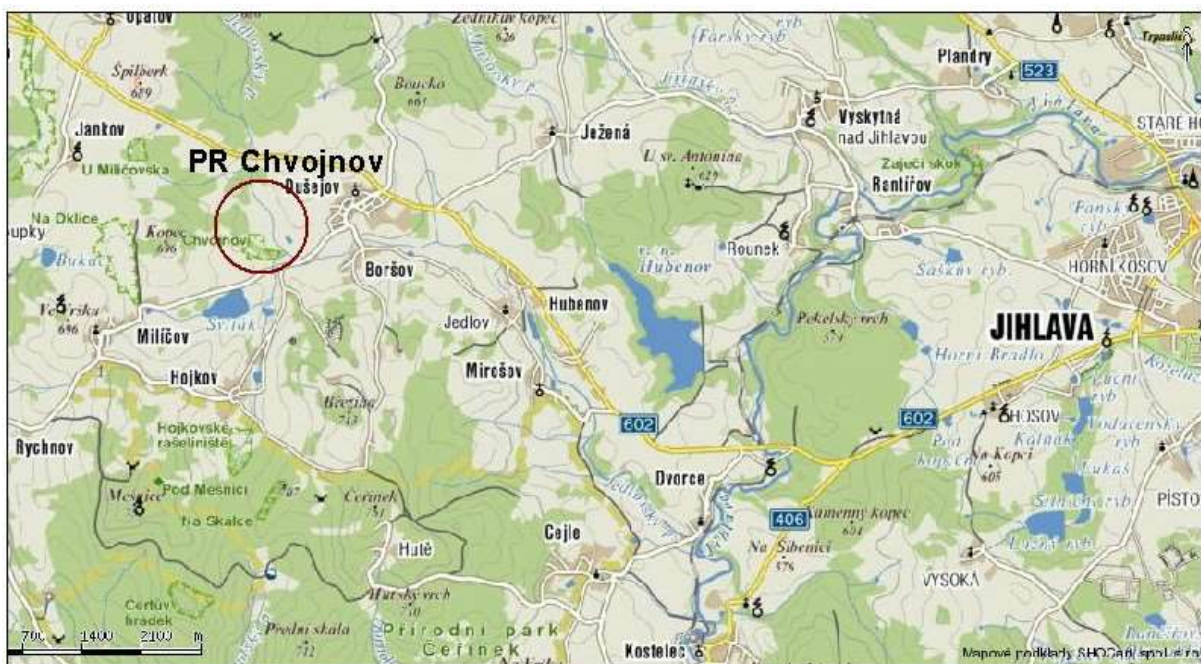
Ministerstvo životního prostředí
České republiky

1. Úvod

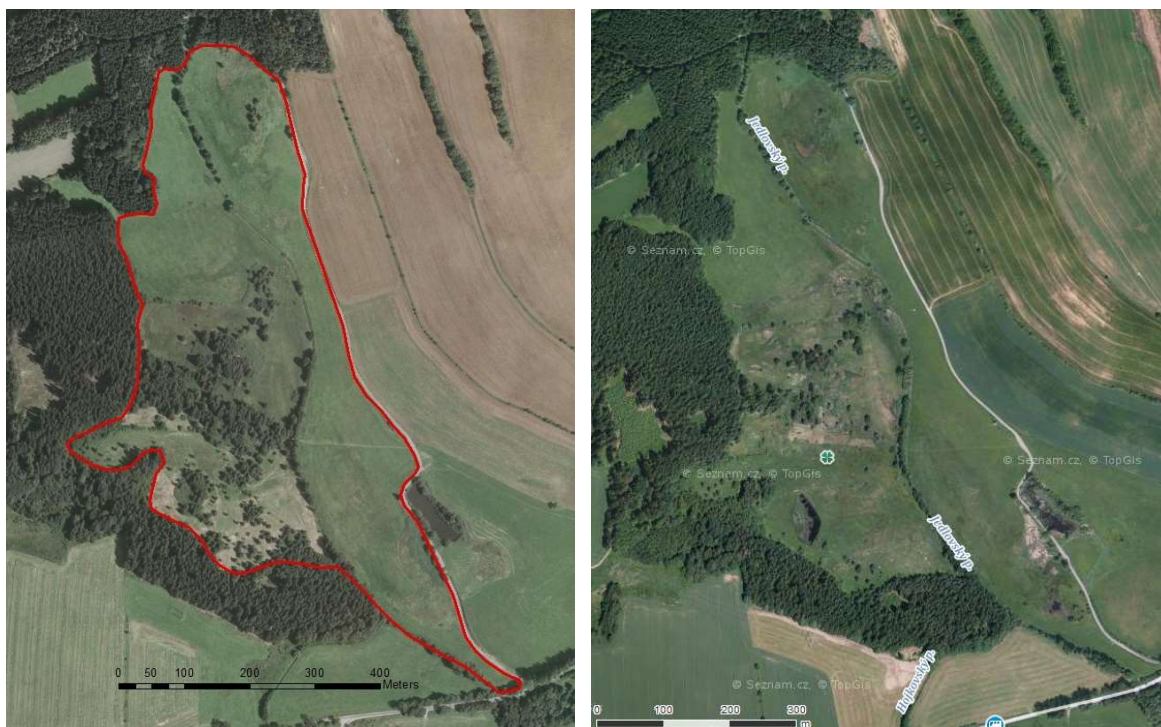
Lokalita Chvojnov je mimořádně ochránářsky významnou lokalitou v Kraji Vysočina, která hostí celou řadu chráněných a ohrožených druhů. Zájmová lokalita se sestává z přírodní rezervace Chvojnov a okolní luční nivy se dvěma mokřadními enklávami (mokřady Nad Chvojnovem a mokřady Pod Chvojnovem) o celkové rozloze 26 ha. Lokalita leží v nivě Jedlovského potoka v k.ú. Dušejov a Milíčov u Jihlavy v okrese Jihlava. Původně se zde rozkládalo rašeliniště s navazujícími rašelinnými loukami, které však byly v 80. letech odvodněny a zmeliorovány. Byl zachován pouze fragment rašeliniště, který byl v roce 1999 vyhlášen jako přírodní rezervace.

Obr. 1: Orientační poloha zájmové lokality.

V letech 2012 – 2015 realizovala naše organizace rozsáhlou revitalizaci rašeliniště v PR Chvojnov. Byla realizována obnova vodního režimu lokality (zvýšení hladiny podzemní vody, zrušení meliorací a odvodňovacích kanálů, obnova prameništ a potůčků, regenerace rašelinotvorných procesů). Proběhla výrazná redukce náletových dřevin zarůstajících rašeliniště a pomístní stržení drnu na degradovaných plochách s cílem podpory raných sukcesních stádií vegetace. Byly vytvořeny rozmanité tůně příznivé pro široké spektrum organismů na degradovaných plochách v okolí rašeliniště, včetně dvou samostatných enkláv v blízkém okolí přírodní rezervace. V blízkém okolí PR byl obnoven drobný luční potůček, který zanikl po provedených melioracích. V rámci revitalizace bylo zavedeno fázově posunutá a mozaikovitá kosení pro zachování druhové pestrosti. Vytvoření různorodých podmínek umožňuje kvalitní rozmnožování a přežívání řady chráněných a ohrožených druhů.

Obr. 2: Zájmová lokalita Chvojnov (26 ha) představuje celou luční nivu Jedlovského potoka (vlevo před revitalizací, vpravo po revitalizaci rašeliniště a prameniště v okolí).

Na průzkumech vybraných taxonomických skupin na lokalitě v rámci našeho revitalizačního projektu se podíleli následující odborníci:

- RNDr. Táňa Štechová a Mgr. Eva Holá (mechorosty)
- RNDr. Ester Ekrťová, Ph.D. a RNDr. Libor Ekrť, Ph.D. (cévnaté rostliny, vegetace)
- Ing. Marek Brom (houby)
- Mgr. Jan Myšák (měkkýši)
- doc. RNDr. Václav Pižl, CSc. (žížaly)
- Mgr. Aleš Jelínek (pavouci)
- Pavel Bezděčka (sekáči)
- RNDr. Josef Starý, CSc. (pancířníci)
- RNDr. Karel Tajovský, CSc. (suchozemští stejnonožci, stonožky, mnohonožky)
- Ing. Václav Křivan (vážky, rovnokřídli, brouci)
- Mgr. Petr Baňar (ploštice)
- RNDr. Klára Bezděčková, Ph.D. (mravenci, vosy, čmeláci)
- Ing. Jan Šumpich (motýli)
- MVDr. Vojtěch Mrlík, CSc. (obojživelníci, plazi, ptáci, savci)
- Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D. a Ing. Dana Kodetová (ptáci)

V roce 2015 provedla na lokalitě inventarizační průzkum zaměřený na vodní hmyz Kateřina Landová v rámci projektu „Ochrana našich nejohroženějších biotopů - mokřadů a stepí - prostřednictvím pozemkových spolků“, který realizoval ČSOP a kde byla naše organizace partnerem projektu.

PR Chvojnov s okolní nivou Jedlovského potoka patří k jedněm z nejprozkoumanějších lokalit v Kraji Vysočina. Dosud zde bylo zaznamenáno celkem 1 610 taxonů: krásivky (68), mechorosty (70), cévnaté rostliny (301), houby (159), měkkýši (25), žížaly (9), pavouci (52),

sekáči (12), pancířníci (65), korýši (9), stonožky (10), mnohonožky (6), chvostokoci (5), vážky (15), rovnokřídli (15), ploštice (78), jepice (2), chrostíci (5), dvoukřídli (5), mravenci (18), vosy (6), čmeláci (11), brouci (130), motýli (409), obojživelníci (6), plazi (2), ptáci (107), savci (10). Výsledky průzkumů jsou důležitým vodítkem jak pro plánování načasování prováděných prací, tak pro jejich upřesňování a optimalizaci, aby nově zrevitalizované plochy podpořily co nejvíce chráněných a ohrožených druhů, a zároveň, aby nebylo nic významného poškozeno či opomenuto. Revitalizací byly obnoveny, případně vznikly nové plochy vhodné pro řadu chráněných a ohrožených druhů, které se mohou rozšířit z fragmentu rašeliniště, které se zde zachovalo. Pozitivní reakce některých druhů byla zřetelná hned v první sezóně po provedených zásazích i v letech následujících, kdy zde probíhá pravidelný management rašelinných luk. Nárůst početnosti a rozšíření na nové plochy byl zaznamenán např. u všivce bahenního, bahničky chudokvěté, kruštíku bahenního, ostřice přioblé, bublinatky menší, rdestu maličkého, srpnatky fermežové, bekasiny otavní či chřástala vodního. Významným negativním faktorem ohrožujícím biodiverzitu rašelinných luk a tůní je jejich zarůstání orobincem široolistým či rákosem obecným. V současné době se připravuje revitalizace hlavního toku Jedlovského potoka.

2. Metodika

Projekt byl zaměřen na 3 konkrétní managementové zásahy:

A) Obnova drobného lučního potůčku

Potůček byl vytvořen v rámci našeho projektu revitalizace lokality v letech 2012 – 2015. Stružka byla již zanesená a zarostlá, pomístně rozježděná traktorem. V rámci tohoto projektu proběhlo její pročištění a obnova, aby stružka plnila svoji funkci. Tento drobný potůček přivádí vodu do degradovaných ploch v nivě, kde se voda rozlévá a tato plocha funguje např. jako významné potravní stanoviště pro bekasinu otavní, ale i pro další druhy. V posledních dvou letech však byla tato plocha kvůli snížené funkčnosti stružky vyschlá. Práce probíhaly na pozemku KN 2162 v k.ú. Milíčov u Jihlavy, kde máme vyřízený souhlas vlastníka s realizací potůčku a jeho 10letou udržitelností.

B) Vytrhávání orobince širolistého

Cílem bylo potlačit nežádoucí expanzi orobince širolistého do rašelinných luk a tůní. Orobinec byl likvidován přednostně vytrháváním, a to tak aby nedošlo zejména k jeho vysemenění. Na přístupných plochách byly vytrhávány celé rostliny, na obtížně přístupných místech byla zastřihována nedozrálá plodenství. Práce probíhaly na pozemcích v našem vlastnictví, ve vlastnictví ČSOP, které máme v užívání, a na pozemcích, kde máme vyřízený souhlas vlastníka s revitalizací a její 10letou udržitelností.

C) Vysečení části rákosiny u největší z tůní

U největší z tůní, která vznikla v rámci našeho projektu revitalizace lokality v letech 2012 – 2015, docházelo k zarůstání rákosem obecným, a to po celém jejím obvodu, což způsobovalo její nežádoucí zastínění. Z poloviny obvodu tůně byl rákos odstraněn vysečením. Práce probíhaly na pozemku KN 2168 v k.ú. Milíčov u Jihlavy, který je v našem vlastnictví.

3. Výsledky

A) Obnova drobného lučního potůčku

Před obnovou

Průběh prací

Horní a spodní část stružky (duben 2021)

Stružka o měsíc později (vpravo a dole, květen 2021)

B) Vytrhávání orobince širolistého

Na nejcennějších plochách byl orobinec likvidován vytrháváním.

Vlevo plocha před zásahem, dole po zásahu.

Na obtížně přístupných místech byla odstraněna i loňská plodenství orobince jejich vystřiháváním a odstraněním mimo lokalitu, aby nedošlo k jejich plošnému vysemenění.

Plocha před zásahem (mokřady Nad Chvojnovem).

Plocha po zásahu (mokřady Nad Chvojnovem).

Likvidace orobince (mokřady Pod Chvojnovem)

Pokud to jde, je nejefektivnější likvidací orobince vytrhávání celých rostlin.

Vytrhaný orobinec připravený na okraji lokality k odvozu (mokřady Pod Chvojnovem)

C) Vysečení části rákosiny u největší z tůní

Průběh prací

Po zásahu (březen 2021)

Po zásahu (květen 2021)

4. Zhodnocení přínosu projektu

Realizované managementové zásahy představují důležitou součást péče o lokalitu a její biodiverzitu, díky nimž dochází k podpoře řady chráněných a ohrožených druhů.

Drobný luční potůček bude zapotřebí pročišťovat odhadem jednou za pět let. Pro lokalitu považujeme za přínosnější takto drobný potůček oproti nějakému většímu stabilnějšímu opevněnému korytu potoka, i když je zde poměrně rychlý proces sukcese, kdy jeho zarůstáním přestává být plně funkční. Údržba drobných stružek na podmáčených loukách patří k tradičním formám hospodaření na takovýchto loukách.

Vytrhávání orobince širolistého je zásadní pro udržení světlomilných společenstev tůní a rašelinných luk. Tento expanzní druh vytlačuje ostatní konkurenčně méně zdatné druhy a způsobuje jejich mizení ze stanovišť, která obsadí. Aby se orobinec plošně nerozšířil, je zatím zapotřebí jeho každoroční odstraňování. Z nepřístupných míst větších tůní by bylo žádoucí jeho odstranění, na které je však zapotřebí použití bagru.

Vysečení části rákosiny u největší z tůní před sezónou umožnilo její osvětlení a lepší vývoj světlomilných společenstev a rozmnožování světlomilnějších druhů v tůni. Během roku však plocha opět zarostla a její vysekávání je vzhledem k vysoké hladině vody obtížné. Možným řešením se nabízí vytvořit u této velké tůně výpustné zařízení, což je zde technicky možné, což by umožnilo koncem léta snížení její hladiny a pohodlnější vysečení zarůstajících břehů.

Projekt byl jednoznačným přínosem a další vzešlé podněty pro zlepšení péče se budeme snažit v následujících letech zrealizovat.